

Vlaams
Parlement

vergadering **C258**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 15 juni 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Steve Vandenberghe aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de transitie naar commerciële kleinschalige visserij in België – 2247 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Els Robeyns aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de bijdrage van wilde bestuivers aan de landbouw – 2283 (2015-2016)	6
VRAAG OM UITLEG van Sabine Vermeulen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het samengaan van antibioticareductie in de veehouderij en economische winst – 2287 (2015-2016)	12

VRAAG OM UITLEG van Steve Vandenberghe aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de transitie naar commerciële kleinschalige visserij in België – 2247 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp.a): Voorzitter, minister, dames en heren, onlangs verscheen het LIVIS-onderzoek (Lage Impact VISserij) met als titel 'Een transitie naar commerciële kleinschalige visserij in België'. De doelstelling van het rapport betreft het in kaart brengen van de Belgische recreatieve zeevisserijsector met vaartuigen – de Belgische niet-professionele kleinschalige visserij – en het identificeren van de knelpunten die een transitie naar een potentieel toekomstig en complementair commercieel kleinschalig visserijsegment bemoeilijken, meer bepaald rendement, technische eisen, certificaten enzovoort.

Het rapport benadrukt de voordelen van een kleinschalige visserijsector, maar onderstreept tevens de nood aan verder wetenschappelijk onderzoek naar onder andere de impact op lokale visbestanden. Het LIVIS-rapport maakt melding van het feit dat in het verleden gekozen werd om de kleinschalige vissersvaartuigen niet te registreren waardoor die dus vallen onder de recreatieve visserij. Dit heeft als gevolg dat in tegenstelling tot veel andere Europese landen en ondanks een groot aantal troeven, er in België geen commerciële kleinschalige visserij te vinden is.

Momenteel zijn er in de zeevisserij 67 vissersvaartuigen actief onder Belgische vlag, waarvan 65 sleepnetvaartuigen en waarvan er 58 varen met een boomkor. De Belgische recreatieve vissersvloot bestaat naast 102 recreatieve sleepnetvaartuigen voornamelijk uit hengelvaartuigen, namelijk 549.

Tot op heden is er geen evenwichtige regelgeving tussen de recreatieve en commerciële visserij, waardoor tal van recreatieve vaartuigen en hun bemanning niet voldoen aan de strikte commerciële regelgeving. Dat heeft implicaties voor de recreatieve visser die interesse toont in een transitie naar de professionele visserij. Door de strikte regelgeving die wordt vooropgesteld voor de professionele hengelvisserij in een koninklijk besluit van 2014 wordt de trend naar het varen onder Nederlandse vlag aangemoedigd.

Minister, wat is uw conclusie over dit rapport? Bent u van mening dat dergelijke transitie een complementaire versterking kan betekenen voor de Belgische visserij? Zo ja, hoe wordt de positieve of negatieve impact hiervan ingeschat op de bestaande visserijvloot en de bestaande visverkoopkanalen? Steunt u bijkomend onderzoek hieromtrent? Er zijn verschillende bevoegde instanties op verschillende beleidsniveaus die de regelgeving opstellen voor zowel de recreatieve als commerciële visserij. Hebt u reeds contact gehad met de andere bevoegde ministers over dit onderzoek? Worden er met de andere bevoegde ministers stappen ondernomen om deze transitie te bespreken en mogelijk te maken? Zo ja, welke en wanneer? Welke verdere stappen zult u ondernemen om de mogelijkheid van deze transitie te onderzoeken?

Staat u open voor een discussie omtrent de afzwakking van bepaalde strikte bepalingen in de wetgeving die een transitie vanuit de recreatieve visserij naar een kleinschalige commerciële visserij bemoeilijken of verhinderen, rekening houdend met de regelgeving die van toepassing is op de huidige commerciële visserij? Hierdoor wijken Belgische vissers immers uit naar Nederland, hierdoor bieden visserij scholen geen opleiding aan over alternatieve vismethoden en hierdoor blijft de overheid volledig in het ongewisse over de gevangen biomassa via recreatieve visserij. Tot op heden heeft in het kader van dit rapport een beperkte

ruimtelijke analyse plaatsgevonden vanaf het onderzoeksschip Simon Stevin, dewelke zich voornamelijk beperkt tot de territoriale zee en te kampen heeft met trajectafhankelijkheid en tijdsgebonden beperkingen. De recreatieve visserij vindt immers eveneens plaats ver voorbij de 12 zeemijlgrens. Onderschrijft u het belang van deze observaties en een eventuele uitbreiding van deze observaties met alternatieve surveytechnieken zoals luchtobservaties?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Vandenbergh, het LIVIS-project is een van de projecten die bijzonder succesvol is uitgevoerd in kader van de doelstellingen van het Europese Visserijfonds. Het project bevat twee luiken: enerzijds een monitoring van de recreatieve visserij voornamelijk het aantal recreatieve vaartuigen, welke technieken, bemanning enzovoort en anderzijds het analyseren van een aantal drempels waarom men de stap niet zet naar de professionele vissersvloot.

Het rapport brengt de realiteit van de sportvisserij in kaart, formuleert aanbevelingen en duidt op een aantal knelpunten van een transitie. De subwerkgroep Recreatieve Visserij wordt getrokken door de provincie West-Vlaanderen en kadert in het convenant ter uitvoering van de doelstellingen van het Vistraject. Daarin proberen alle betrokkenen samen een antwoord te geven op de problematiek. De professionele visserijvloot – de Rederscentrale –, een vertegenwoordiging van de recreatieve visserij, de diverse regionale en federale overheden, Nieuwpoort, Natuurpunt, het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) en het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) maken deel uit van deze groep.

Deze werkgroep heeft inmiddels beslist om de monitoring uit te breiden tot de visserij vanaf de kustlijn en de staketsels, en ook om te pogen een inschatting te maken van de omvang van de visvangst door recreatieve vaartuigen. Daarover hebben we hier een aantal weken geleden een discussie gehad. Ik heb toen gezegd dat voor deze datacollectie reeds een nieuw en verbeterd protocol is opge maakt. Deze doorgedreven monitoring zal gebeuren op basis van het EU Data Collection Framework. Binnen de werkgroep Kust worden de knelpunten die beschreven staan in het rapport ook verder getoetst.

Een van de kernboodschappen van het rapport is dat er bijkomend onderzoek nodig is omdat er leemtes zijn in de kennis. De kleinschalige visserij kent voordelen zoals minder energieverbruik en minder bodemimpact, maar vervolgonderzoek is nodig. Elke maatregel die ertoe leidt om deze kennis te verhogen, is positief. Op dit ogenblik zijn we nog niet toe aan het nemen van beleidsbeslissingen. Door de medewerking vanuit de verschillende departementen wordt uiteraard het pad geëffend om, indien nodig, bijkomende beleidsbeslissingen te nemen.

Ik wil ook duidelijk zijn. Ofwel is men een recreatieve sportvisser en geniet men van bepaalde vrijstellingen voor het uitoefenen van deze sport, maar daar zijn bepaalde verplichtingen aan gekoppeld, zoals het verbod tot commercialisering van de vangsten. Ofwel is men beroepsvisser en is men in de strikte regelgeving gedwongen om een aantal verplichtingen na te komen. Ik heb het dan over veiligheid, bemanningsvereisten, uitrusting enzovoort.

Heel wat bepalingen worden supranationaal opgelegd en daar heb je niet altijd de handen vrij om veel te sturen. De internationale regels die werden getransponeerd naar nationaal of regionaal recht, blijven uiteraard van toepassing. Alle knelpunten voor een transitie zijn uiteraard bespreekbaar en we kunnen zeker vergelijken met de internationaal geldende standaarden.

U vraagt ook naar de mogelijkheden van een eventuele uitbreiding van de observaties met alternatieve surveytechnieken. Er bestaat al enige ervaring met de controle vanuit de lucht. Belangrijk aspect hierbij is de formele identificatie van

de vaartuigen. De aanwezigheid van kleine sportvisserstvaartuigen buiten de limieten kan worden vastgesteld vanuit de lucht en die waarnemingen kunnen ook worden gebruikt.

Ik verwees al naar de continue monitoring voor de recreatieve visserij die wordt uitgebreid voor de strandvisserij en naar het vernieuwd protocol dat op dat vlak is afgesloten.

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp.a): Minister, ik heb heel wat vragen gesteld en het is ook geen eenvoudig dossier om op te volgen. Ik zou willen vragen om hier geregeld op terug te komen in de commissie. Welke beleidsbeslissingen zullen er worden genomen? We moeten de monitoring en de studies verder kunnen opvolgen. Dat is niet onbelangrijk, want op het werkveld zijn daar heel wat vragen over. De informatie vind ik in elk geval heel interessant. We moeten hier in deze commissie verder op doorwerken in de komende maanden.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Het is interessant dat collega Vandenberghe hierop terugkomt. In de vorige legislatuur hebben we het vistraject ook al besproken en bevraagd. Het is nogal complex. Ik veronderstel dat er ook een federaal onderdeel is. Zijn daarover afspraken? In elk geval moeten we het stimuleren van kustvisserij blijvend op de kaart zetten. We mogen dat niet aan de kant laten liggen. In het rapport van het VLIZ komt die transitie ook aan bod, over het onderzoek in het LIVIS-project.

Minister, hebt u een zicht op de rentabiliteit? Zo'n transitieproject is pas nuttig als het ook rendabel kan worden. Hebt u daar zicht op?

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Het LIVIS-rapport is inderdaad een zeer interessant rapport, dat een slotanalyse maakt van de vraag of er een potentieel is voor een kleinschalige commerciële visserij. Ik lees daarin vooral dat er bottlenecks zijn, bijvoorbeeld voor de bemanning, beperking van ruimte, de boot of de quota-verdeling. Ik vraag me wel af of Vlaanderen behoefte heeft aan een kleinschalige, commerciële visserij. Ik zou dat eens willen vragen aan de beroepsvisserij zelf, hoe zij tegenover een kleinschalige beroepsvisserij staan. Is daar een rentabiliteit voor? Dat zal verder onderzoek moeten uitwijzen.

Wat me zeer verheugt in dat rapport, is dat er op pagina 117 een passage staat over de impact van het gebruik van vislood. Ik ben blij dat er een project komt waarvoor projectfinanciering wordt gezocht bij het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij. Ik ben blij dat dit wordt opgenomen.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Het is een spijtige vaststelling wat collega Vandenberghe hier aanhaalt en onze bezorgdheid uitdraagt. Het is goed dat het onderzoek die problematiek in kaart heeft gebracht. Daaruit is alvast duidelijk geworden dat de overgang niet zo vanzelfsprekend is door de rentabiliteitsvooruitzichten, die zeer onzeker en relatief klein zijn. Acute tegenslagen kunnen ze mogelijks niet dragen.

Het rapport stelt op pagina 97 dat de commerciële visserij vandaag een omschakeling moeilijk acht zonder bijkomende subsidies. Een subsidieloze omschakeling met een onzekere rentabiliteit resulteert in ongekende risico's. Zo staat het in het

rapport. Ik ben geen groot voorstander van altijd maar subsidiëren, er zijn ook andere middelen om zaken mogelijk te maken.

Minister, is er ruimte binnen het Vlaamse visserijbudget? Is het een optie om daaraan tegemoet te komen?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: De vraag om dit verder op te volgen in de commissie laat ik over aan uw wijsheid als commissie. Ik ben ervan overtuigd dat jullie dat nauwgezet zullen doen. We zijn altijd graag bereid om daar ten volle aan mee te werken. De federale overheid is betrokken voor de elementen waarvoor ze bevoegd is, ook via het convenant.

De vraag over de rentabiliteit is terecht. De transitie zal natuurlijk pas gebeuren als het opbrengt. De studie is daarover bezig gegaan. Er is een rentabiliteitsstudie gemaakt over drie manieren van vissen: staand, hanglijnvisserij en sleepnetvisserij of plankenvisserij.

Voor deze scenario's is de meest waarschijnlijke nettowinst positief maar het gaat wel over een lage winst, het is niet dat je daar rijk van wordt. Die nettowinst maakt het mogelijk om in te zetten op veiligheid. De wetgeving legt inzake veiligheid wel enkele verplichtingen op. Daar gaat de winst vaak naartoe.

Of Vlaanderen nu nood heeft aan kleinschalige visserij wordt juist in die werkgroep besproken waar ik net naar verwezen heb. Daar wordt uitgezocht of dit toekomst heeft of niet. Daar zal van afhangen of er subsidie of budgetten zijn. We hebben het Europees Visserijfonds waar we budgetten kunnen indienen. Dat kan altijd, er kan altijd een vraag worden gesteld, die moet natuurlijk worden beoordeeld; het moet passen binnen de visie die uit het overleg vanuit dat convenant komt. Het is op voorhand niet uitgesloten. Op dit moment worden daar nog geen subsidies aan gegeven. Als er een mooi project zou zijn waar ook vraag naar is, waar nood aan is, kan dat altijd in het kader van die fondsen worden bekeken. Dat is iets wat we later moeten afwegen, conform de bepalingen van het Europees Visserijfonds.

Steve Vandenberghe (sp.a): Dank u, minister en collega's, om het belang te helpen onderstrepen. Ik neem niet direct een pro- of contrastandpunt in, ik vraag gewoon dat dit wordt bekeken, om de studie op te volgen, om te zien of dat een opportuniteit kan zijn. In Europa bestaat het wel en het heeft succes.

Ik ben me ervan bewust dat het commercialiseren van de kleinschalige visserij voor- en nadelen heeft. U hebt er een aantal opgesomd. Ik vind wel dat we het niet mogen loslaten. We moeten bekijken wat de eventuele opportuniteiten kunnen zijn. Dat moet nu vandaag niet gebeuren, we hebben nog te weinig informatie om een definitief standpunt in te nemen. Voorzitter, kunnen we dit als commissie van dichtbij opvolgen?

De voorzitter: Niets belet u om over een jaar opnieuw een vraag om uitleg te stellen.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Els Robeyns aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de bijdrage van wilde bestuivers aan de landbouw – 2283 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Europa kampt al jaren met sterfte van honingbijen, maar ook wilde bijen gaan sterk achteruit. Dat is niet alleen nefast voor de biodiversiteit, maar ook voor de landbouw is dit geen goed nieuws. De economische bijdrage van wilde bestuivers aan onder meer de fruit- en groententeelt is algemeen erkend en wordt door nieuw studiewerk ook steeds duidelijker.

Voor appels en blauwe bessen bestond al een kwantitatieve benadering in Nederland. Recent nog bracht een wetenschappelijke studie in opdracht van het Nederlandse ministerie van Economische Zaken aan het licht dat ook voor de peren- en aardbeiensector gemiddeld een kwart van de nettowinst per hectare te danken is aan wilde bestuivers. Het onderzoek werd gedaan bij bedrijven met conferenceperen en vollegrond-Elsanta-aardbeien, twee teeltsoorten die ook in Vlaanderen economisch ontzettend belangrijk zijn.

In Nederland werd de totale landelijke bijdrage van wilde bestuivers aan de peren- en aardbeienteelt op respectievelijk 10 en 5 miljoen euro per jaar ingeschat. Er zijn in het onderzoek dus duidelijke relaties gevonden tussen de soortenrijkdom en talrijkheid van wilde bestuivers en de teeltopbrengsten. De totale soortenrijkdom aan wilde bestuivers op de perenpercelen nam aantoonbaar toe naarmate in de directe omgeving meer voor bijen geschikte habitat aanwezig was, zoals bloemenweiden, wegbermen, houtwallen en dijken.

Terwijl voor honingbijen het gebruik van neonicotinoïden in de landbouw en de impact van varroamijt algemeen gezien worden als directe oorzaken van honingbijensterfte, ligt voor wilde bestuivers vooral de combinatie van het verdwijnen van een geschikt leefgebied en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan de basis van de achteruitgang van hun aantallen en diversiteit.

Geschikt leefgebied betekent niet alleen een voldoende voedselaanbod, maar ook de aanwezigheid van geschikte nestgelegenheid dichtbij hun voedsel. In een landbouwlandschap worden deze doorgaans geboden door landbouw- en voetweggetjes en kleine landschapselementen zoals wegbermen, holle wegen en houtkanten. Belangrijk is ook de continuïteit van genomen maatregelen zodat bijenpopulaties zich terug kunnen opbouwen.

Minister, twee weken geleden liep de 'week van de bij'. Op de campagnewebsite werden burgers, imkers en gemeentebesturen met uitgebreide pagina's geïnformeerd en geïnspireerd. Op de pagina voor de doelgroep landbouwers stond enkel een link naar een powerpointpresentatie van weliswaar meer dan honderd pagina's. Het lijkt wel een beetje alsof zij niet als volwaardige doelgroep werden meegenomen in deze Vlaamse campagne, wat gezien het economisch belang van de bijen voor de sector toch jammer is en ook een gemiste kans.

Ook binnen het Vlaamse landbouwbeleid is de focus op wilde bijen aan de mager kant. U gaf hier onlangs naar aanleiding van een vraag van de heer Caron toe dat de beheerovereenkomst voor bestuivers uit de tweede pijler de voorbije twee jaar tot slechts 10 hectare bloemenranden heeft geleid, terwijl het de bedoeling is om er binnen het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling 3 (PDPO3) zo'n 1000 hectare aan te leggen. Binnen de eerste pijler heeft de verplichte aanleg van ecologisch focusgebied uit de vergroening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid impliciet de bedoeling om de leefgebieden voor wilde en honingbijen te verbeteren, maar daar blijft Vlaanderen in de uitvoering steken op een massale inzet opvanggewassen. Gezien de beperkte bloeitijd ervan kan deze praktijk geen structurele oplossing bieden voor de wilde bijen.

Lopen in Vlaanderen gelijkaardige studies met betrekking tot de monetaire meerwaarde van wilde bestuivers? Zo neen, welke lessen trekt u uit de Nederlandse studie die over dezelfde fruitvariëteiten gaan die ook in Vlaanderen overheersen?

Hoe volgt u de wilde bijengemeenschap en het honingbijenbestand en de gezondheidstoestand van beide in Vlaanderen op? Door welke experts laat u zich hiervoor adviseren?

Vindt u dat de bijdrage van de landbouwsector aan het overleven van onze wilde bijen en bestuivers niet evenwaardig moet zijn aan de bijdrage die wilde bestuivers leveren aan de leefbaarheid van de landbouwsector? Horen basismaatregelen voor bestuivers dan ook niet als een code van goede landbouwpraktijk in de eerste pijler van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) thuis?

In welke mate hebben vergroeningsmaatregelen in landbouwgebieden geleid tot een aantoonbaar betere en duurzame biotoop voor de wilde bijengemeenschap en de honingbijenpopulatie, met betrekking tot zowel nestgelegenheid als jaar rond bloemenbeschikbaarheid?

Wat staat er nu eigenlijk concreet in het Vlaams actieplan voor onze wilde bijen? Staan eventuele stappen en acties in relatie tot de financiële impact die wilde bijen hebben op de landbouw?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: We weten dat zowel de honingbijen als de wilde bijen belangrijke bestuivers zijn voor de land- en tuinbouw. Traditioneel zetten fruittelers honingbijen in voor de bestuiving in hun boomgaarden. Bij kouder weer en regen vliegen die niet zo gemakkelijk uit, maar solitaire bijen doen dat wel bij slechter weer. Dankzij de solitaire bijen hebben onze telers een bijkomende bestuiver tussen hun bloeiende teelten en zijn ze dus minder weersafhankelijk.

Vorige maand hebben het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), de Universiteit Gent en het Proefcentrum voor de Fruitteelt (pcfruit) een projectvoorstel ingediend bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO), met als titel Sustainable pollination in Flanders and management. Uit dit onderzoek zal meer relevante informatie komen over bestuiving van kers en appel binnen onze Vlaamse context.

Laat me beginnen met de honingbijen. De bijenteelt wordt zowel door de Europese Unie als door de Vlaamse overheid beschouwd als een deeltak binnen de landbouwsector, meer concreet de dierlijke productie. Deze sector levert dierlijke producten zoals honing, koninginnengelei en bijenwas.

In 2007 werden er voor diverse deelsectoren in de dierlijke productie praktijkcentra opgericht. Dit gebeurde eveneens voor de bijenteelt. Het Praktijkcentrum Bijen (PC Bijen) werd opgericht met als opdracht alle onderzoeksinitiatieven in de sector van de bijenteelt te bundelen en te coördineren. Bij de effectieve leden van het praktijkcentrum zijn, naast twee belangrijke onderzoeksinstellingen, ook drie overkoepelende Vlaamse imkerverenigingen opgenomen. Via die imkerverenigingen houdt het PC Bijen de vinger aan de pols voor alles wat er omgaat in de imkerij. Naast de effectieve leden heeft het PC Bijen ook een reeks adviserende leden op wier expertise ad hoc een beroep kan worden gedaan.

Dezelfde overkoepelende imkerverenigingen en onderzoeksinstellingen werden nauw betrokken bij het opstellen van het nieuwe Vlaamse bijenteeltprogramma 2017-2019. Dit werd in maart al overgemaakt aan de Europese Commissie. Ik verwacht dat men snel groen licht zal geven, maar het is nog even wachten daarop. Als we groen licht hebben kunnen we effectief starten.

De toestand van onze honingbijen werd de twee voorbije jaren gemonitord vanuit een onderzoeksproject opgezet door het Europees referentielaboratorium voor de

bijengezondheid. Vanuit België werkte het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) daaraan mee.

Dan ga ik verder met de wilde bijen. In opdracht van het Federaal Wetenschapsbeleid loopt het onderzoeksproject BELBEES. De algemene doelstelling van dit project betreft het verzamelen en analyseren van gegevens over de populaties van wilde bijen in België.

In Vlaanderen ontwikkelt het INBO een methodiek om de populaties te monitoren. Dit project werd in 2014 opgestart. Er werd op basis van literatuuronderzoek en op basis van ervaringen in andere landen, een methode ontwikkeld. Die wordt momenteel geoptimaliseerd, in samenwerking met Natuurpunt die betrokken is bij het pilootproject.

Honingbijen vliegen selectief op de stuifmeelbron die op dat moment rijkelijk voorhanden is en het meest in de smaak valt. Is de bloei van deze eerste keuze voorbij, dan schakelen ze over. Hectaren met gelijksoortige bloeiers werken dus perfect voor honingbijen.

Wilde bijen zijn niet zo bloemvast en verplaatsen zich meer over bloemborders dichtbij hun nestgelegenheid. De wilde bijen verkiezen een ecosysteem met hoge biodiversiteit, waarin ze actief en met garantie op succes op zoek kunnen gaan naar de geschikte stuifmeelbron.

In het kader van het Europese gemeenschappelijk landbouwbeleid wordt op drie verschillende niveaus aandacht besteed aan bijen en biodiversiteit. De landbouwers moeten de randvoorwaarden binnen het GLB naleven. Deze randvoorwaarden zijn gekoppeld aan de betalingen van oppervlakte- of diergebonden GLB-steun. Daar zit ook de milieuconditie van de gronden in. Sinds de laatste hervorming moeten de landbouwers ook een drietal vergroeningsverplichtingen naleven, waaronder akkerteelten diversifiëren en ecologisch aandachtsgebied aanleggen. Mengsels van bloeiende groenbedekkers voorzien de wilde en honingbijen van aanzienlijke hoeveelheden pollen en nectar, ook op momenten dat die in de natuur minder voorhanden zijn. Het gaat bijvoorbeeld om gele mosterd, bladramenas, facelia, bladkool, wikke, luzerne, klavers enzovoort. Wie vaak op stap gaat in het platteland ziet het verschil. Die planten zijn veel meer aanwezig op de akkers. Tot slot kunnen landbouwers ook beheerovereenkomsten sluiten voor bloemenranden, akkerranden en bufferstroken. Deze zaken leveren doorheen het hele seizoen nectar en pollen aan honingbijen, wilde bijen en hommels. Via bedrijfsplanners worden de landbouwers daartoe aangemoedigd.

Het nieuwe Vlaamse actieplan heeft betrekking op de bijenteelt. De concrete acties en maatregelen worden gefinancierd vanuit het Europese GLB. Het programma richt zich dus tot honingbijen en hun dierlijke productie. Zodra de EU het licht op groen zet, kunnen we van start gaan.

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Minister, u erkent alleszins het belang voor de landbouw van de honingbij en de wilde bij. Er is een nieuwe wetenschappelijke studie bezig naar de bestuiving door de wilde bijen van de kersen en appelen. Ik vind dat positief.

U hebt het verder vooral over de honingbij gehad en het nieuwe Vlaamse bijenprogramma. Dat is gericht op de honingbij en er is niets opgenomen over de wilde bijen. Dat is wel een beetje jammer, want uit een Nederlandse studie is al gebleken wat de meerwaarde is van wilde bijen. Ik ga ervan uit dat de Vlaamse studie dit zal bevestigen. Het is positief dat we een nieuw Vlaams programma hebben, maar het was beter uitgebreid tot wilde bijen.

Ik blijf op mijn honger zitten wat de vraag betreft of het niet tot de goede landbouwpraktijk zou moeten behoren dat landbouwers mee investeren in de biodiversiteit die aanwezig moet zijn voor wilde bijen. Ik heb verwezen naar de Week van de Bij. Er wordt vooral gefocust op burgers en gemeentebesturen, maar waarom is er vanuit Vlaanderen geen structureel beleid daaromtrent naar landbouwers? Bij mij in de gemeente plaatsen landbouwers wel al kasten voor wilde bijen.

De voorzitter: De heer Vanderjeugd heeft het woord.

Francesco Vanderjeugd (Open Vld): Minister, het is goed dat u het belang van zowel de honing- als de wilde bij erkent. Er wordt nogal gefocust op de problematiek van de varroamijt en de neonicotinoïden als reden van de hoge bijensterfte. Er zijn natuurlijk meerdere oorzaken. Ik denk aan individuele imkerteknieken, volkenzwakte, onevenwicht van stuifmeelaanbod in kritieke periodes en het weer. We mogen niet eenzijdig op gewasbeschermingsmiddelen focussen. Europa heeft een aantal neonicotinoïden verboden voor gebruik. Dat is ook een belangrijk gegeven.

Onlangs was ik op bezoek bij Syngenta in Gent. Daar werken ze aan diverse projecten omtrent bijen. Ze hebben ook de ernst van de situatie ingezien en dragen hun steentje bij. Ze stellen bijvoorbeeld gratis bloemenzaad ter beschikking voor de aanleg van bloemenstroken.

In het GLB zitten heel wat zaken die landbouwers kunnen toepassen en er ook steun voor kunnen krijgen. Dat is positief, ook voor de wilde bijen.

Overlegt u met biotechbedrijven om na te gaan of bepaalde van hun inzichten kunnen worden meegenomen in onderzoeken of de praktijk? Is er voldoende overleg tussen het federale en Vlaamse niveau over beide actieplannen?

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Het belang van de bijen is gekend. Er zijn al heel wat vragen in deze commissie gesteld over deze problematiek. Er gebeurt al heel wat, maar ik blijf op mijn honger zitten inzake coördinatie, efficiëntie en monitoring.

Er zijn inderdaad verschillende oorzaken, zoals de neonicotinoïden en de varroamijt. Daardoor worden bijenkolonies zwakker waardoor ze blootgesteld zijn aan weer andere zaken. Het is een vicieuze cirkel. Ook de monocultuur is een oorzaak.

Er wordt veel wetenschappelijk onderzoek gedaan. Ook vandaag worden nieuwe onderzoeken gelanceerd. Ik vraag me af of we goed weten waarom we dat onderzoek doen. Hebben we de juiste parameters? Is dat meetbaar en wordt dat verder gemonitord? Er gebeurt veel wetenschappelijk onderzoek waar interessante dingen uit voortkomen, maar hoe gaan we daar verder mee om?

Er zijn ook de verschillende overheden, wat het allemaal nog complexer maakt. De lokale besturen springen op de kar en leveren goed werk. Soms schort het ook daar aan coördinatie. U spreekt ook heel vaak over het praktijkcentrum bijen dat initiatieven moet coördineren. Er zitten imkerverenigingen in, effectieve leden en adviserende leden. Hebben we ooit al gemonitord of dit alles in de praktijk concrete resultaten oplevert? We moeten daar werk van maken.

Minister, u zegt dat de verschillende stakeholders die moeten worden samengebracht voor een gecoördineerd beleid, worden samengezet. Er zijn inderdaad rondetafelconferenties, dialoogmomenten. Alleen blijf ik op mijn honger zitten. Het moet meer structureel gebeuren. Als het overleg alleen het samenbrengen is van al die mensen, die natuurlijk verschillende zaken moeten verdedigen... De imkers hebben andere belangen dan de Phytofars van deze wereld en de onderzoeksgroepen van

universiteiten. De imkers zijn erg verdeeld als je weet dat er al drie, vier imkerverenigingen zijn in zo'n kleine sector. Daar ligt dus nog veel werk op de plank.

Ik dring erop aan om met een ambitieus plan te komen en met onderzoek dat meetbaar moet zijn zodat we de resultaten op het terrein zien. De economische impact bestaat, maar die onderzoeken gebeuren dan weer niet. We kunnen daar nog een tandje bijsteken, ook op het Vlaamse niveau.

Jos De Meyer (CD&V): Deze problematiek interesseert alle fracties. Iedereen heeft er belangstelling voor, wat blijkt uit de vele vragen die erover werden gesteld in deze en de vorige legislatuur. Minister, ik wil nog verwijzen naar een gemeenschappelijke resolutie die werd gesteund door alle fracties en in de vorige legislatuur werd goedgekeurd. Graag de nodige opvolging daarvan. Het punt is trouwens opnieuw vermeld in uw beleidsbrief in deze legislatuur.

Een zorg die ik wel eens hoor, is of er voldoende coördinatie is van alle acties. Er gebeuren er heel wat ter ondersteuning van de bijenpopulaties. Is er voor de overheden en de vele organisaties die hierbij betrokken zijn, een centraal aanspreekpunt? Is dat voldoende bekend? Welk aanspreekpunt is dat?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, ik dank u voor het delen van de bezorgdheid dat er inzake bijen nog veel kan en moet gebeuren. Ik hoor wel tegenstrijdige suggesties. Enerzijds is er heel veel onderzoek, maar tot wat leidt dat? Anderzijds hoor ik dat we moeten onderzoeken of al die onderzoeken wel resultaten hebben. Dat is wat tegenstrijdig. Meten is weten en op basis van wat je weet, moet je actie ondernemen. Dat gebeurt alledrie: het meten, het weten en het omzetten in acties, ook op dit moment. Vandaar het Vlaamse actieplan dat we hebben geformuleerd voor Europa. Dat gaat inderdaad niet over de wilde bijen, maar over de honingbij omdat dat eenvoudigweg binnen het Europees kader niet anders kan. Europese fondsen die daarvoor dienen, zeggen dat het gericht moet zijn op de honingbij, in het kader van het landbouwbeleid.

Wil dat zeggen dat we alleen dat en voor de rest niets doen? Neen. Ik heb verwezen naar de andere lopende projecten, die zijn ingediend bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Er wordt ook verwezen naar de Week van de Bij. Wij ondersteunen dat en het wordt gefinancierd vanuit het departement Leefmilieu. Er zijn heuse lespakketten aan gekoppeld. De klassen gaan ermee aan de slag. Er is een webapplicatie, waar je heel veel kunt leren over bijen en wat je zelf in de tuin kunt doen. Het is een wijd verspreid initiatief. We zitten hier in de commissie Landbouw, ik heb me hierop gefocust omdat ik veronderstel dat dit van belang is. Maar daarnaast gebeurt er ook heel veel vanuit Leefmilieu voor wat de bij betreft.

De actoren op het veld zijn betrokken, evenals de federale overheid. Ik weet niet of er betrokkenheid is met dit project. Dat moeten we eens checken. Ik heb verwezen naar het praktijkcentrum en het onderzoek. Er is heel veel betrokkenheid van alle actoren. We hebben op dit moment geen signalen uit het werkveld dat we verkeerd zouden bezig zijn, ook niet vanuit de werkgroepen waar iedereen in zit. Mochten er signalen zijn, dan mogen die altijd worden geformuleerd.

Het ene aanspreekpunt is voor ons vooral het praktijkcentrum voor de bij. Bij onze diensten zit er bijzondere expertise. Misschien hebt u wel een punt, voorzitter, dat we wat beter of duidelijker kunnen communiceren waar men met vragen terecht kan. Ik neem de suggestie mee om misschien een bijennieuwsbrief te maken of een bijencommunicatie, zodat iedereen goed weet waar hij terecht kan. We hebben ook onze bedrijfsplanners. Het is inderdaad wel wat versnipperd. U hebt een punt, en ik neem dat zeker mee als suggestie, om nog beter bekend te maken welke initiatieven we allemaal nemen. We gaan voor een bijencommunicatie.

De voorzitter: Mevrouw Robeyns heeft het woord.

Els Robeyns (sp.a): Minister, ik heb zelf gezegd dat er heel veel gebeurt, zeker in het kader van de Week van de Bij. Dat vind ik heel positief. Scholen, gemeenten, burgers: we moeten zoveel mogelijk sensibiliseren. De essentie van de vraag is wat op dit moment de bijdrage van de landbouw is aan het verbeteren van de biotoop van de wilde en de honingbijen. Er bestaan al maatregelen, maar wat is de effectiviteit van de vergroeningsmaatregelen die worden verplicht? Dat was letterlijk mijn vierde vraag: in welke mate hebben de vergroeningsmaatregelen nu al bijgedragen om die biotoop te verbeteren?

Die studie zou ik heel graag eens willen zien. Dat gaat net over het feit dat heel veel publieke middelen vandaag met alle goede bedoelingen... Ik sta er helemaal achter dat wij en iedereen inspanningen moeten doen om de biodiversiteit en zo de leefbaarheid van de bijen te verbeteren. Maar we zouden toch moeten kunnen aantonen dat die middelen effectief bijdragen tot het doel waarvoor ze zijn bedoeld?

Die discussie hebben we al eens gehad. Ik voer ze naar aanleiding van de bijen en daar krijgen we nu jammer genoeg geen antwoord op. We kunnen nog 101 bijkomende onderzoeken doen over het economisch belang van de bijen, maar we zijn er allemaal al van overtuigd hoe belangrijk die bijen zijn, zeker voor de fruitsector.

Ik blijf op mijn honger zitten, wat de inspanningen van de landbouwers betreft, in hoeverre die gelijk is aan het belang van de bijen voor de landbouw.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sabine Vermeulen aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het samengaan van antibioticareductie in de veehouderij en economische winst – 2287 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Jos De Meyer

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Uit recent onderzoek van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), dat gebaseerd is op een doctoraatsonderzoek van de UGent, blijkt dat er gemiddeld 2,67 euro meer winst kan worden gemaakt per afgeleverd vleesvarken wanneer antibiotica worden vervangen door bioveiligheidsmaatregelen en gerichte vaccinaties.

De resultaten tonen aan dat het economisch rendement per afgeleverd vleesvarken voor elk van de bedrijven niet slechter wordt, en er in de meeste gevallen zelfs op vooruit gaat. Die positieve impact bleef ook overeind wanneer rekening werd gehouden met fluctuerende prijzen voor varkens, biggen en voeder. De gemiddelde verbetering van het economisch rendement is het resultaat van een combinatie van factoren: enerzijds bleef de productiviteit overeind en anderzijds compenseerden de verlaagde sterfte en de verlaagde kosten voor antibiotica ruimschoots de extra kosten voor bioveiligheid en vaccinaties. Uit dit onderzoek bleek ook dat het antibioticagebruik met 52 procent kan worden teruggedraaid door coaching.

Minister, de vervanging van antibiotica door bioveiligheidsmaatregelen en gerichte vaccinaties wordt vaak aangezien als een duurdere strategie, maar door deze studie wordt dit vooroordeel ontkracht. Ondersteunt u de studie dat door het gebruik van bioveiligheidsmaatregelen en gerichte vaccinatie het antibioticagebruik daalt en dat het economisch rendement per afgeleverd vleesvarken er zelfs op vooruit gaat? Zijn er voor andere veeteeltsectoren ook dergelijke studies gepland? Gaat u ervan uit dat deze studie voldoende gegevens oplevert om de varkenshouders intensiever te

helpen en te adviseren om te kiezen voor deze alternatieve strategie? Op welke manier? In welke mate ondersteunt Vlaanderen innovatieve en alternatieve methodes – ongeacht de sector – om het antibioticagebruik te doen dalen? Coveren die reeds de bevindingen van de UGent-studie, of zit hier nog winstmarge op?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mevrouw Vermeulen, dit is een mooi verhaal, waar je het antibioticaverbruik kunt verminderen, maar ook de productiviteit op peil kunt houden en op die manier de winstmarge kunt vergroten.

Een groot deel van de winst wordt geboekt door veehouder en dierenarts te begeleiden en het vertrouwen te geven om een onnodig deel van het antibioticumgebruik achterwege te laten. Dat onnodig deel vertegenwoordigt spijtig genoeg vaak een significant deel van het totale antibioticagebruik.

De studie richtte zich specifiek naar de varkenssector omdat die de grootste consument is van antibiotica. Op dit ogenblik zijn me geen gelijkaardige studies voor de pluimveesector bekend, wat niet wegneemt dat de betrokken wetenschappers daartoe in de toekomst nog nieuwe onderzoeksprojecten kunnen uitwerken indien ze hier mogelijkheden zien.

Deze studie en andere buitenlandse studies geven duidelijk aan dat alternatieve strategieën voor antibioticagebruik kunnen werken. Het preventiebeleid inzake antibioticaresistentie, zowel voor menselijk als dierlijk gebruik, wordt gevoerd door de federale overheid. De federale overheid verspreidt daartoe informatie via de websites www.gebruikantibioticacorrect.be en www.favv.be.

De federale overheid ondersteunt en financiert ook de werking van het Antimicrobial Consumption and Resistance in Animals (AMCRA), het preventiecentrum in de veehouderij. De resultaten van dit onderzoek van het ILVO en de UGent staan ter beschikking van de federale bevoegde ministers van Volksgezondheid De Block en van Landbouw Borsus.

Niettegenstaande dragen we toch ons steentje bij aan de reductie van het antibioticagebruik. Dat situeert zich vooral op het vlak van onderzoeksprojecten, ik heb dat hier al een paar keer gezegd, die we cofinancieren of waarin het ILVO participeert; het kan over stalinvesteringen gaan, over een betere bedrijfshygiëne, over het financieren van demoprojecten en tot slot voorlichtingssessies. We doen vandaag dus al heel wat, meer dan waarvoor we strikt genomen bevoegd zijn, omdat we dat zelf belangrijk vinden. Maar het echte dierengezondheidsbeleid zit bij de federale overheid en dat heb ik hier ook al gezegd.

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Minister, ik ondersteun absoluut uw uitspraak dat het een mooi verhaal is. Het is inderdaad zelfs enigszins hoopgevend in deze economisch moeilijke tijd voor de landbouwers, maar ook voor de volksgezondheid. Wie het thema een beetje volgt, merkt wel dat er bijna wekelijks iets in de krant staat over antibiotica. Er is kritiek op het gebruik van antibiotica, zowel in de volksgezondheid als de veehouderij.

Ik ondersteun het streven naar alternatieve behandelingen en innovaties op het vlak van infectiepreventie. Dat blijft absoluut nodig. Als antibioticavermindering productiviteit kan stimuleren, kan het waarschijnlijk ook met innovatieve, alternatieve behandelingen. Ik pleit er absoluut voor om dit verder op te volgen.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Het is uiteraard een belangrijk onderwerp. Ik wil u nog bedanken voor de belangrijke hoorzittingen die we gehad hebben, in november was dat, geloof ik. Spijtig genoeg is de goede collega daarvan gespeend gebleven, ze was in de Verenigde Staten van Amerika. Het was interessant. We hebben een gemeenschappelijke resolutie ter zake kunnen indienen, die dan ook genuanceerd was.

Het is evident, minister, dat het een federale materie is en dat u tracht zo ver mogelijk te gaan om positief op te treden. We mogen dat niet vergeten.

De studie vermeldt dat wij naast Duitsland grote antibioticaverbruikers zijn in de varkenskwekerij. We moeten opletten dat dit niet tegen ons wordt gebruikt.

Het is evident dat er beterschap is, men mag niet van het ene extreme naar het andere gaan. Het is niet omdat men zich gekeerd heeft tegen het fundamentele antibioticagebruik, dat het soms niet nodig en nuttig is. Het moet gewoon oordeelkundig worden gebruikt.

De studie zegt dat in Nederland 30 procent van de varkens niet bruikbaar waren door overlijdens en andere redenen, omdat men te streng was om sommige kwalen door antibiotica correct te behandelen. Men moet een soort gulden middenweg vinden.

Er zijn natuurlijk zaken die men u nog kan vragen. Volstaan de bestaande instrumenten rond bedrijfsadvisering? Insisteert men daar voldoende op? Steekt men dat in het lessenpakket dat de universiteiten klaarmaken voor de beroepsopleiding van landbouwer? Maakt men hen bewust van de gulden middenweg, van de benadering van Volksgezondheid en van beveiliging?

Het moet een positief werk zijn van elke dag. Het moet met overreding en overtuiging gebeuren. Misschien kunnen we later, om te weten wat er in de pluimvee-sector gebeurt, ook daar een speciaal observatiesysteem realiseren.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, het baart ons natuurlijk allemaal een beetje zorgen, het gebruik van antibiotica. Onze gezamenlijke resolutie getuigt daarvan. Ik ben blij met de vraagstelling en verdere opvolging van mevrouw Vermeulen.

We moeten ons voor één ding behoeden, namelijk conclusies trekken uit de studie omtrent feiten die niet onderzocht zijn in deze studie. Het doctoraatsonderzoek van Merel Postma waar u naar verwijst, is eigenlijk volledig gebaseerd op het diergeneeskundige aspect. Het komt ook uit de Faculteit Diergeneeskunde en niet vanuit landbouweconomie. Het onderzoekt niet de financiële weerslag en de bedrijfseconomische rendementen. Dat komt uit een andere studie die nog niet gepubliceerd is. We moeten oppassen met ons te focussen op de cijfers die hier vermeld zijn.

Positief is natuurlijk wel dat er een mogelijkheid bestaat om antibiotica te reduceren en te vervangen door andere technieken. Inderdaad, het aspect hygiëne is belangrijk en de samenwerking – zoals u zei – tussen de dierenarts als coach en de landbouwer. Ik zou heel voorzichtig zijn met de bewering dat de cijfers uit de studie een correcte weergave zijn en ze niet als absolute cijfers nemen.

Ik denk dat er in elk geval nog bijkomend onderzoek op het bedrijfseconomische vlak nodig zal zijn. Ik kijk uit naar de publicatie van de studie waar deze cijfers uit komen.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, ik onthoud vooral dat antibioticareductie een gezamenlijke zorg is, zowel van u als van de commissieleden. Het is toch wel

belangrijk dat de gemeenschappelijke resolutie die door alle fracties werd ondersteund, goed opgevolgd en geïmplementeerd wordt. Mogelijks moet er op dat vlak een tandje worden bijgestoken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.